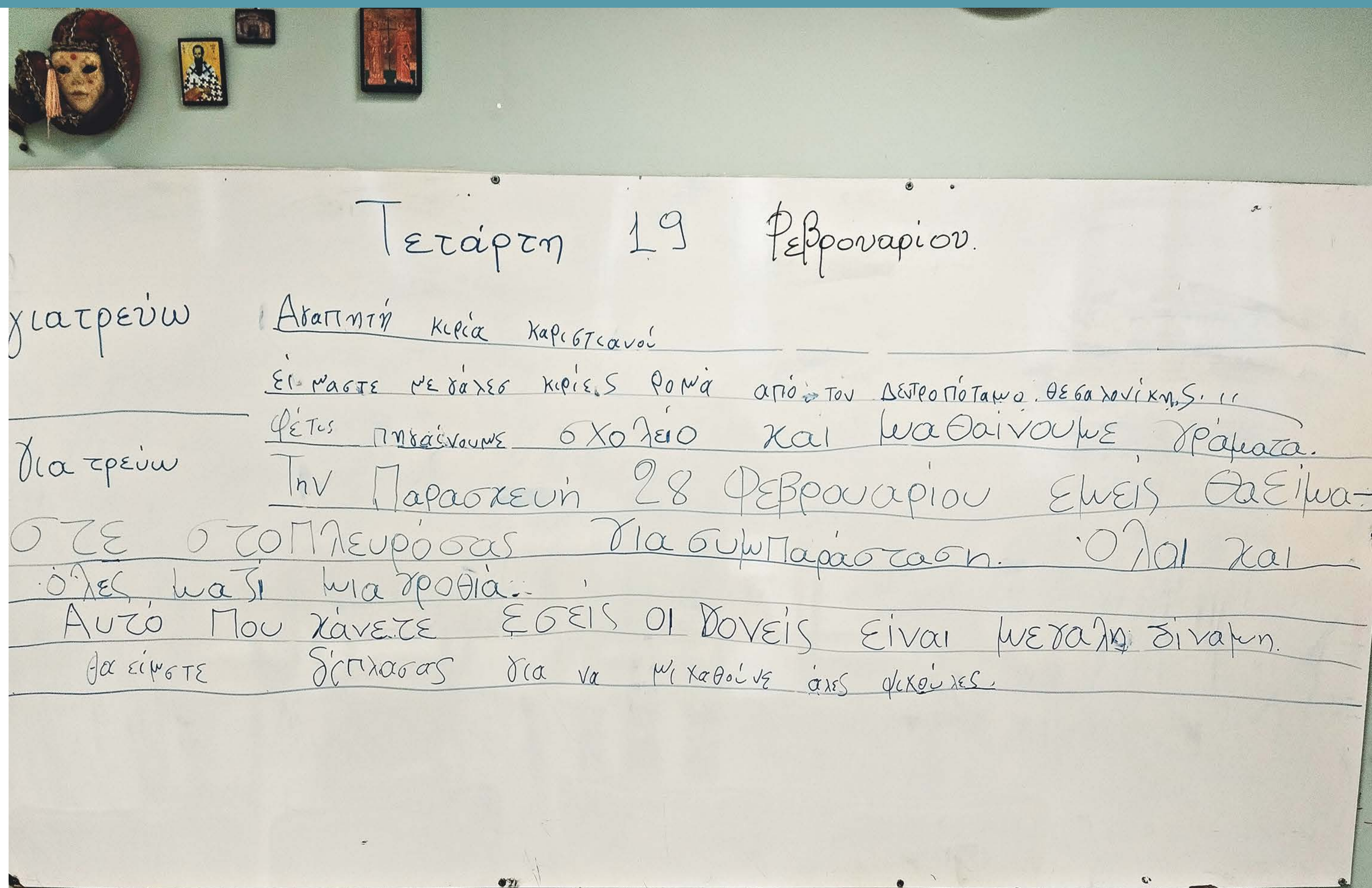
Το Σκασιαρχείο

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ **«ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ»** 1|4|2025

ΑΓΓΕΛΟΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΡΟΜΑ

Ποιος πρέπει να ντρέπεται;

Σε λίγες μέρες είναι η Παγκόσμια Ημέρα για τους Ρομά (8 Απριλίου). Θεωρούμε ότι όλος ο κόσμος στις μέρες μας καταλαβαίνει την τεράστια υποκρισία που κρύβεται πίσω από αυτές τις Παγκόσμιες Ημέρες: να θυμόμαστε, να χαιρετίζουμε, να αναγνωρίζουμε, να τιμάμε και την άλλη μέρα όλα να συνεχίζουν ίδια και απαράλλακτα. Ας πούμε, οι γυναίκες να αδικούνται και να κακοποιούνται, οι πρόσφυγες να πνίγονται στο Αιγαίο, οι Παλαιστίνιοι να καμαρώνουν τα ψηφίσματα του ΟΗΕ και οι Ρομά να τρώνε ξύλο και να δολοφονούνται από την αστυνομία ατιμώρητα («διετάχθη ΕΔΕ» – σωθήκαμε!). Και το κορμάκι της μικρής Ολγας να σκυλεύεται ατιμώρητα.

Ωστόσο, η ημέρα αυτή που πλησιάζει μας δίνει (σ' εμάς, μαχόμενους και μαχόμενες εκπαιδευτικούς) την ευκαιρία να στοχαστούμε την ευθύνη όλων μας (Πολιτείας, θεσμών, σχολείου, εκπαιδευτικών) για τον ρατσισμό και την τεράστια αδικία που εξακολουθεί να υπάρχει σε βάρος των Ρομά – και περισσότερο των γυναικών και των παιδιών Ρομά! Ενα τεράστιο, διαχρονικό σκάνδαλο, ένα όνειδος για την κοινωνία μας και την ελληνική δημοκρατία.

«Ειμαι η Ευλαμπία. Δεν εχωδουλειά. ειμαι ανεργη. Χτες ντράπκα στο ΚΕΠ. Πιγα για την ταυτότιτα. Επρεπε να κανο μια φοτοτιπία. Οτι έχω χάσι την ταυτότιτα. Δεν ίξερα να γράφω και με βοίθισε μια αγνοστη κοπέλα. Την ευχαριστό»

Η κυρία Ευλαμπία, μεγάλη πια, μαθαίνει να διαβάζει και να γράφει στο Σχολείο Αλληλεγγύης, στον Δενδροπόταμο, με δασκάλους όπως ο Αγγελος Χ. Και μέσα από την καρδιά μας θέλουμε να την καλημερίσουμε, να της στείλουμε την αγάπη μας, να της πούμε ότι δεν έχει λόγο να ντρέπεται! Εμείς, όλοι και όλες εμείς, πρέπει να ΝΤΡΕΠΟΜΑΣΤΕ και να ζητήσουμε, στο πρόσωπό της, ΣΥΓΓΝΩΜΗ για την τεράστια κοινωνική αδικία που πλήττει την ίδια και τους ανθρώπους της.

Φιλοξενούμε σ' αυτό το ένθετο τρία ξεχωριστά κείμενα συναδέλφων μας που αναφέρονται στο θέμα της εκπαίδευσης των Ρομά. Φυσικά, το θέμα είναι τεράστιο και γι' αυτό θα επανέλθουμε.

Θέλουμε όμως, με την ευκαιρία αυτής της ημέρας, να θίξουμε και μια πιο εξειδικευμένη πτυχή αυτής της κοινωνικής αδικίας, που σχετίζεται με τις γιορτές και τα τραγούδια.

Μια γυφτοπούλα αγάπησα
μια όμορφη Τσιγγάνα
που 'χει δυο χείλη σαν φωτιά
και δυο ματάκια πλάνα

Οι παραπάνω στίχοι είναι από το τραγούδι «Μια γυφτοπούλα αγάπησα», σε στίχους του Θοδωρή Κολοκοτρώνη, μουσική του Θόδωρου Δερβενιώτη και πρωτοηχογραφημένο το 1957 σε ερμηνεία της Καίτης Γκρέυ.

Εκτός από τις πλείστες αναφορές που έχουμε στη λογοτεχνία και την ποίηση, η ελληνική δισκογραφία αποτελεί, επίσης, έναν πλούσιο χάρτη πολιτισμικής-ιστορικής καταγραφής της συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας. Οι συχνότερες λέξεις αναφοράς είναι θηλυκού γένους: «Τσιγγάνα», «Γύφτισσα», «Γυφτοπούλα» – σχεδόν ποτέ η λέξη «Ρομά». Συνήθως, αναφέρονται σε γυναίκες, εκθειάζοντας με εξωτικό τρόπο τη σαγηνευτική ομορφιά τους.

ΧΑΡΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Στην αργκό γλώσσα (slang) ο όρος «τουρκόγυφτος» ή «τουρκογύφτισσα» δίνει και παίρνει, κυρίως σε γηπεδικά συνθήματα, όπου, φυσικά, δεν αναφέρεται με κυριολεκτικό τρόπο στους Ρομά τουρκικής καταγωγής αλλά, κυρίως, εξευτελιστικά στον μουσουλμάνο «γύφτο» ως άνθρωπο κακό, βρόμικο, μιαρό.

Οι εθνικές επέτειοι, όπως αυτή της 25ης Μαρτίου, συνεχίζουν να εορτάζονται σε πολλά σχολεία, κυρίως με το δικτατορικό, μεταξικό κατάλοιπο των παρελάσεων, καθώς και με τη διαιώνιση εθνικιστικών, ανιστόρητων μύθων στις περισσότερες σχολικές γιορτές.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

Φέτος, γίναμε και πάλι μάρτυρες εθνικιστικών και γεμάτο μίσος συνθημάτων απέναντι στον «Αλλο», τον λαό της Τουρκίας, καθώς τμήμα της ΣΜΥΝ αλλά και μαθητές σχολείου της Καρδίτσας βροντοφώναξαν παρελαύνοντας σχετικά εθνικιστικά συνθήματα («Να πολεμάω τις μέρες στα κάστρα / και το σπαθί μου να πιάνει φωτιά / και να κρατάω τις νύχτες με τ' άστρα / μια Τουρκοπούλα αγκαλιά»).

Πόσες όμως γνωρίζουμε και διδάσκουμε ότι οι παραπάνω στίχοι ήταν οι αυθεντικοί και πρωτοηχογραφημένοι του πολύ γνωστού άσματος «Να 'τανε το '21» σε μουσική του Σταύρου Κουγιουμτζή και στίχους της Σώτιας Τσώτου; Στίχοι που λογοκρίθηκαν προληπτικά (!) από τη χούντα των Συνταγματαρχών, για να αποφύγουμε, δήθεν, διπλωματικό επεισόδιο με την Τουρκία. Ετσι, το «Τουρκοπούλα» έγινε «ομορφούλα».

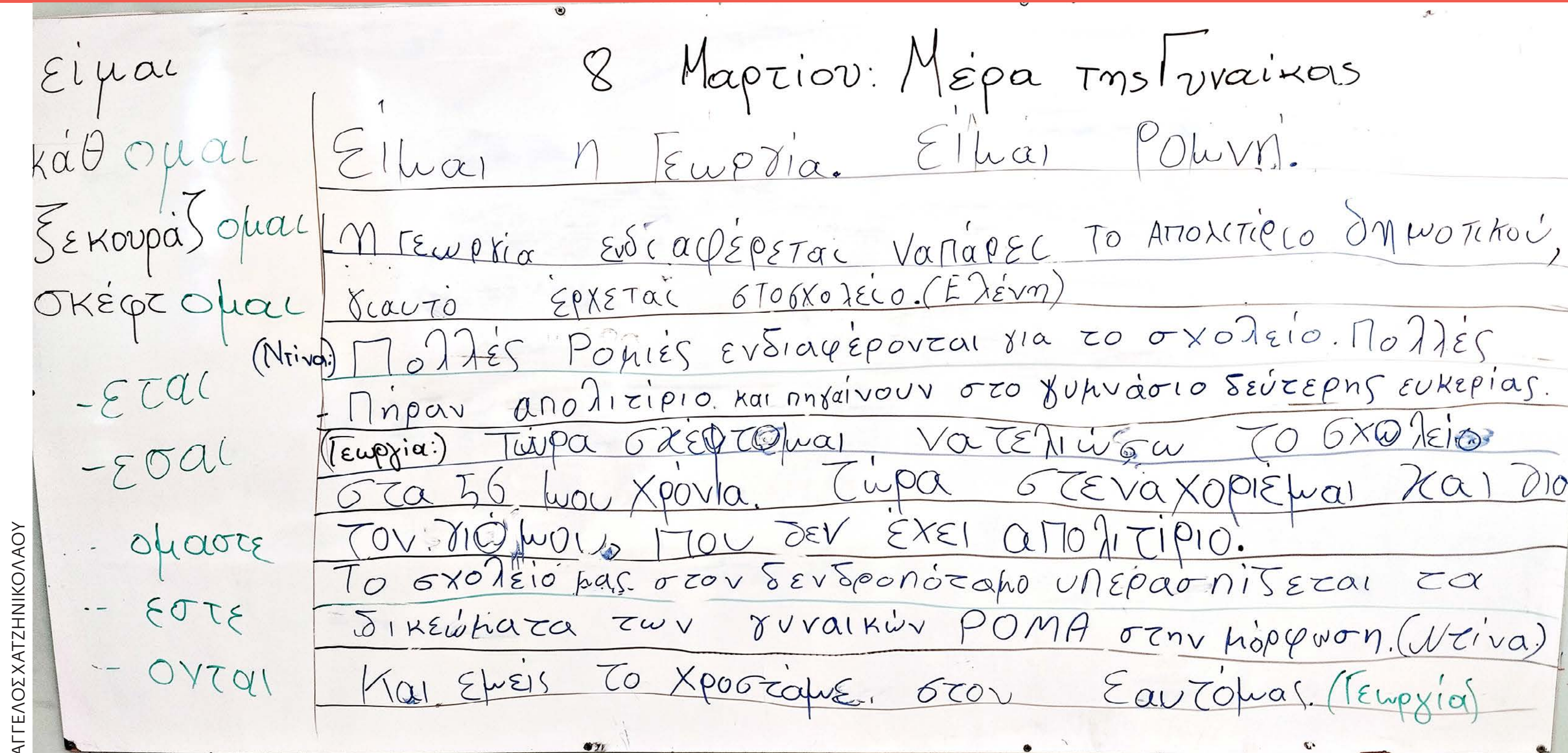
Τρελέ Τσιγγάνε, για πού τραβάς
μέσα στη νύχτα μόνος πού πας
ο χωρισμός σου είναι καημός
μες στην καρδιά μου παντοτινός

Αντίστοιχα, οι ανωτέρω βιωματικοί στίχοι που γράφτηκαν το 1943, μελοποιήθηκαν και ερμηνεύτηκαν από τη ρεμπέτισσα Ιωάννα Γεωργακοπούλου. Αναφέρονται σε πραγματικό πρόσωπο της ιστορικής πραγματικότητας, σ' έναν όμορφο και ρομαντικό αντάρτη του ΕΛΑΣ και μέλος της Εθνικής Αντίστασης, που εκτελέστηκε από τα Ες Ες. Το τραγούδι αυτό αφιερώθηκε από την ίδια, σε κάθε άγνωστο Τσιγγάνο στρατιώτη που πολέμησε για την ελευθερία. Αργότερα, ο Μάνος Χατζιδάκις δανείστηκε μέρος της μελωδίας αυτής (είναι ίδια μέχρι το μισό κουπλέ) για να γράψει το «Αγάπη που 'γινες δίκοπο μαχαίρι».

Το θέμα της συμμετοχής των Ρομά στην Εθνική Αντίσταση παραμένει ένα παραγνωρισμένο και άγνωστο κεφάλαιο της Ιστορίας μας. Θα επανέλθουμε στο θέμα αυτό στο επόμενο ένθετο του «Σκασιαρχείου».

Καλή δύναμη σε όλες και όλους!

Η Συντακτική Επιτροπή:
Δαμιανός Βογανάτσης,
Δήμητρα Γαβριηλίδου,
Μπάμπης Μπαλτάς,
Χάρης Παπαδόπουλος,
Γιάννης Παττακός,
Αννα-Μαρία Σιδηροπούλου,
Βίκυ Σπήτα
Επικοινωνήστε μαζί μας και στείλτε μας τα κείμενά σας για δημοσίευση στο εξής μέιλ: periodikofreinet@gmail.com

ΧΑΡΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΝΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ

«Ο σχολείο δεν μας αγάπησε έξω και τώρα είμαστε εδώ»

Της **ΧΡΥΣΟΥΛΑΣ-ΧΡΥΣΟΒΑΛΑΝΤΟΥ ΠΑΠΑΣΤΑΘΗ***

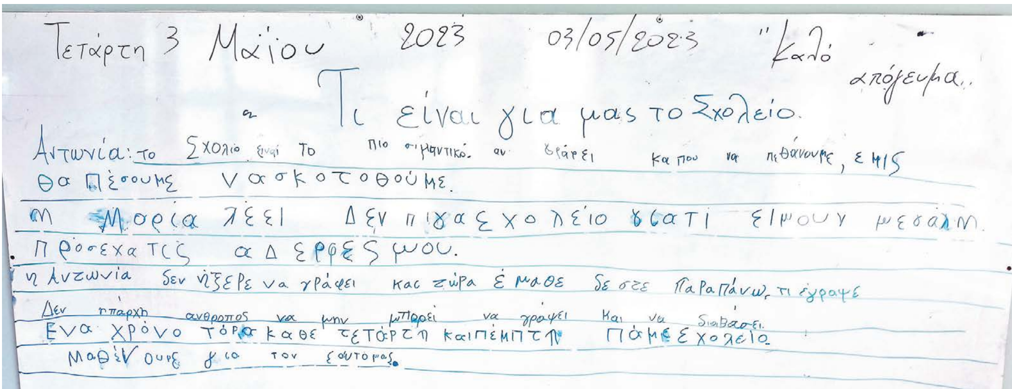
Πράξη 1η: Πριν από το «μάθημα»

ΣΚΗΝΗ 1η: Η αίτηση

Για να παρακολουθήσουν τα μαθήματα οι κρατούμενοι κάνουν αίτηση στο σχολείο και πρέπει να εγκριθεί από το Συμβούλιο Εργασίας της φυλακής. Οι πιο πολλοί που έρχονται είναι ταλαιπωρημένοι, ντροπαλοί, φοβισμένοι. Θα τους πάρει με καλό μάτι η «μπαλαμή» δασκάλα; Για να καταλάβουν ότι είναι καλοδεχούμενοι, τους δίνει το χέρι, τους μιλάει στον πληθυντικό. Τους προσφέρει καρέκλα και καραμέλες. Ρωτάει τα τυπικά: «Ονομα, επώνυμο...». Απαντούν μηχανικά. Γράφει εκείνη γιατί οι ίδιοι δεν διανοούνται να γράψουν. Δεν ξέρουν κι ας έχουν πάει σχολείο. Υστερα έρχεται η ώρα της υπογραφής. Σταυρός ή μουντζαλιά. Η ψυχή της δασκάλας ματώνει με το ντροπαλό βλέμμα του άντρα, λες και φταίει αυτός που δεν ξέρει.

ΣΚΗΝΗ 2η: «Κυρία, εγώ δεν μπορώ να μάθω...»

Ερχεται για αίτηση παλικαράκι 24 χρόνων. Κάθεται βαριά στην καρέκλα με σκυμμένο κεφάλι. «Κυρία, πριν ξεκινήσεις, πρέπει να σου πω κάτι. Μπορεί να μη δεχτείς να ρίξω αίτηση. Δεν μπορώ να μάθω». Βαριά σιωπή. «Θέλεις να μου πεις γιατί το λες αυτό;» «Πήγα στον σχολείο μεγάλος, 11 χρόνων, με έβαλαν στη Στ'. Ο δάσκαλος μου είπε να αντιγράφω τον πίνακα, εγώ δεν μπορούσα. Τα άλλα παιδιά με κορόιδευαν, δεν ξαναπάτησα». Συνεχίζει: «Δεν μπορώ να μάθω». Ο νεαρός αυτός είχε ενσωματώσει την αποτυχία ενός ολόκληρου συστήματος ένταξης των παιδιών Ρομά στην εκπαίδευση ως προσωπική αποτυχία. Η κυρία τού εξηγεί ότι, δυστυχώς, δεν ασχολήθηκε κανείς για να μπορέσει αυτός να μάθει. Εριξε αίτηση, ήρθε στο σχολείο, όπου ανακάλυψε ότι μπορεί.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

Τι είναι για μας το Σχολείο: «το Σχολίο ειναι το πιο σιμαντικό, αν γραφι κάπου να πεθάνουμε, εμίς θα πέσουμε νασκοτοθούμε»

Πράξη 2η: Η ώρα του μαθήματος

ΣΚΗΝΗ 1η: Η «μπεγκαλίνα» δασκάλα

Η δασκάλα ξέρει ότι είναι απαραίτητος ένας κοινός και ασφαλής τόπος για όλους. Κάθε χρόνο, την πρώτη μέρα, συνδημιουργείται ένα κοινό συμβόλαιο συνεργασίας. Απαράβατος κανόνας: κανένας δεν εμποδίζει τη μάθηση του άλλου, δεν σχολιάζει, δεν διορθώνει συμμαθητή του. Κάποιες δουλειές είναι μόνο της δασκάλας. Η ήρεμη δασκάλα θυμώνει, τα γαλάζια μάτια της παίρνουν φωτιά σαν του «μπεγκάλ» (διαβόλου), όταν κάποιος τον παραβιάζει. Τα δύο πρώτα χρόνια οι μαθητές την αποκαλούν χαϊδευτικά «μπεγκαλίνα». Το προσωνύμιο σταδιακά υποχωρεί, όσο η «κυρία» κερδίζει την αποδοχή τους. Ολο και πιότεροι θέλουν να έρθουν σχολείο.

ΣΚΗΝΗ 2η: «Σο κερέσα ή Σο κερές;»

Η μόνη επαφή της κυρίας με την κοινότητα των Ρομά ήταν ένας γάμος που είχε πάει ως παιδί. Και ένας μαθητής στα πολλά χρόνια υπηρεσίας της. Καμία επιμόρφωση, καμία γνώση ώς τότε. Το μόνο που γνωρίζει είναι ότι δεν υπάρχει γραπτή και επίσημη γλώσσα. Παραδέχεται την άγνοιά της. Οι μαθητές της ρωτούν λεπτομέρειες για τον γάμο. Αυτό είναι το πρώτο σημείο επαφής.

Με τους μαθητές της από άλλες χώρες επικοινωνεί σε βασικά αραβικά, ρωσικά και αγγλικά. Η δασκάλα θεωρεί ότι οι Ρομά μαθητές μιλάνε ελληνικά. Ομως πολύ γρήγορα της δίνουν να καταλάβει, μιλώντας μόνο στη γλώσσα τους, ότι οφείλει να «τιμήσει» και τη δική τους μητρική γλώσσα και να γίνει ορατή η ταυτότητά τους.

Αναγνωρίζοντας την ανάγκη αυτή, τους ρωτάει λέξεις, τις γράφει στον πίνακα όταν μαθαίνουν το γράμμα της ημέρας, αγνοώντας και αδιαφορώντας αν επιστημονικά και γλωσσολογικά είναι σωστό.

Βγαίνουμε εκτός τάξης, γράφοντας στον κοινό μαυροπίνακα των συστεγαζόμενων σχολείων στον διάδρομο τους αριθμούς από το μηδέν ώς το δέκα σε όλες τις γλώσσες των μαθητών, και στη ρομανί, με ελληνικούς χαρακτήρες.

Συχνά τα πρωινά τούς ρωτάει: «Σο κερές;» ή «Σο κερέσα;» Κι όταν τη ρωτούν «Πώς είστε, κυρία;» τους απαντά «Μπου λατσές». Διορθώνει τα τετράδια και μαζί με το «Αριστα» γράφει: «Μπου λατσές».

Συζητούν για το πώς λέγονται τα πράγματα, γιατί όσοι μαθητές τόσοι διάλεκτοι. Μιλούν για τη γλώσσα, τις διαλέκτους, όλοι καταλαβαίνονται μεταξύ τους αλλά τα μιλάνε αλλιώς, μαθαίνουν καινούργια πράγματα μαζί με τη δασκάλα για την ιστορία τους και τη γλώσσα τους...

ΣΚΗΝΗ 3η: «Τα τσιγγάνικα βιβλία δεν υπάρχουν στα θρανία»

Ενας μαθητής λέει: «Τα τσιγγάνικα βιβλία δεν υπάρχουν στα θρανία». Η κυρία πρέπει να τα βάλει στην τάξη. Αρχίζει να διαβάζει για την ιστορία και τον πολιτισμό τους. Ξεκίνα να συλλέγει λεξικά. Τα χρησιμοποιεί πρώτη. Τους διαβάζει διάφορες λέξεις, οι μαθητές συζητούν αν τα βιβλία τα γράφουν σωστά ή όχι. Ποια είναι τα σωστά τσιγγάνικα; Τώρα συλλέγει παραμύθια και ιστορίες. Ολα αυτά βρίσκονται στην τάξη. Οι μαθητές δειλά τα ξεφυλλίζουν και λένε: «Αυτό τα λέει σωστά, αυτό όχι. Αυτό το ξέρω, αυτό όχι». Τον τελευταίο καιρό τούς μπαίνει η αμφιβολία: «Μήπως το λένε και έτσι, αλλά εγώ δεν το ξέρω; Τι σου είναι τα βιβλία!».

Φέτος την άνοιξη η δασκάλα έμαθε για τα «μικρά βιβλία» του Φρενέ. Η πρώτη της δουλειά είναι να γράψει ένα στα ρομανί για το γράμμα «Σσς» για τα πρωτάκια της. Τώρα οι μαθητές γράφουν τα δικά τους μικρά βιβλία. Πρώτα στα ελληνικά και ύστερα προσπαθούν να τα μεταφράσουν στα ρομανί, στα γύφτικα, στα τσιγγάνικα, όπως λένε.

Πράξη 3η: «Ο Σχολείο έξω δεν μας αγάπησε... Και μετά τι;»

Οι μαθητές κομπιάζουν και ντρέπονται όταν πρέπει να διαβάσουν μεγαλόφωνα ή να απαντήσουν σε ερωτήσεις. Ειδικά όταν η δασκάλα στέκεται όρθια μπροστά τους. Τότε εκείνη αλλάζει θέσεις. Κάθεται δίπλα τους, χαμηλώνει, κάνει λάθη για να αισθανθούν άνετα... Γίνεται μία από αυτούς.

Οι μαθητές γίνονται δάσκαλοι, δείχνουν στον πίνακα πού πρέπει να διαβάσει ο συμμαθητής τους. Οι μαθητές ανταποκρίνονται καλύτερα. Ανακάλυψη: να κάνεις λάθος στο σχολείο είναι ασφαλές και ευκαιρία για να μάθεις.

Η δασκάλα αναρωτιέται: Ποιος σε αυτήν τη διαδρομή είναι ο μαθητής και ποιος ο δάσκαλος; Σε αυτό το σχολείο κάθε μέρα πλουτίζει σε γνώσεις, εμπειρίες και συναισθήματα.

Προκύπτει ένα σοβαρό ζήτημα. Γίνεται το πρώτο Συμβούλιο Τάξης. Μα είναι δυνατόν να μην παίρνει απόφαση η κυρία, να ρωτάει τη γνώμη τους και να λέει τι κανόνα θα βάλουν εκείνοι; Και όταν βγάζουν άλλον κανόνα από αυτόν που εκείνη πρότεινε, πώς γίνεται να τον σέβεται και να τον ακολουθεί αυστηρά; Πού ακούστηκε αυτό;

Ενας μαθητής λέει: «Ο Σχολείο, κυρία, δεν μας αγάπησε όταν ήμασταν έξω και τώρα είμαστε εδώ». Συζήτηση ανοίγει. Μιλάνε γι' αυτούς. Μιλάνε για τα παιδιά τους. Τι θα γίνει με αυτά; Θα έχουν την ίδια μοίρα; Οχι, δεν είναι άγιοι και αυτοί, κάνουν πολλά λάθη, παραδέχονται, όμως η κοινωνία δεν τους αγάπησε.

Και αν κάποιος από αυτούς δεν προλάβει να τελειώσει το Δημοτικό στη φυλακή γιατί «θα βγει», πού θα πάει τώρα που έχει ανοίξει το μυαλό του; Δεν υπάρχουν δημοτικά σχολεία «έξω» για ενηλίκους. Δεν χρειάζεται. Το «ποσοστό αναλφαβητισμού» είναι πολύ μικρό στο σύνολο του πληθυσμού.

Ευχή είναι να φτάσουμε σε ένα σημείο που «Ο σχολείο να μας αγαπάει όλους» στην κατάλληλη ηλικία και να υπάρχουν οι ασφαλιστικές δικλίδες που όλα τα παιδιά, ανεξαρτήτως κοινωνικής προέλευσης, να πηγαίνουν στο σχολείο και μόνο τότε δεν θα υπάρχει ανάγκη για δημοτικό σχολείο ενηλίκων.

Τελειώνοντας, μαγκαφ τε ευχαριστησαραβ, ε μπουτ ευγενικούς, ε μπουτ λατσεν, τα ζουραλε τε ντεν μαθητές - δασκάλους τα σας μαν πότε! (Ευχαριστώ τους πιο ευγενικούς, καλούς, γενναιόδωρους μαθητές – δασκάλους, που είχα ποτέ!)

ΥΓ. Το κείμενο είναι απολύτως βιωματικό από τη μεριά της δασκάλας και περιγράφει πρακτικές και στοιχεία από την καθημερινότητα της ζωής της στο σχολείο.

**Υποδιευθύντρια 19ου Δημοτικού Σχολείου Κορυδαλλού στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κορυδαλλού Ι (Αντρικό Τμήμα)*

Κερέν silence!

Της **ΣΟΦΙΑΣ ΤΣΙΩΛΗ***

Μας αρέσει να μιλάμε ρομανές ή τσιγγάνικα ή γύφτικα ο σχολείος. Σε ποιο τσαβό δεν αρέσει να μιλάει σε μια γλώσσα που νιώθει άνετα; Ελεύθερα! Και η αλήθεια είναι ότι δεν είναι ΜΙΑ γλώσσα όπως όλοι/όλες νομίζετε! Εμείς μιλάμε διαφορετικά τσιγγάνικα από αυτούς που μένουν κοντά στο ρέμα. Δηλαδή στην τάξη μας υπάρχουν τα τσιγγάνικα και τα γύφτικα. Α, και τα ρουμανοβλαχικά!

Και τα ξαδέρφια μας στη Χαλκίδα μιλούν άλλα τσιγγάνικα. Καταλαβαίνουμε όμως ο ένας τον άλλο και κάνουμε τις δουλειές μας, παίζουμε, γιορτάζουμε. Τη γλώσσα μας την έχουμε μάθει από τον ντάντε και την ντάι. Αλλά τις πιο «περίεργες» λέξεις από την μπάμπο μας στο κερ.

Αυτό είναι το θέμα: άλλη γλώσσα στο κερ άλλη ο σχολείος. Και μη νομίζετε ότι επειδή μιλάμε τσιγγάνικα μέσα στην τάξη, στους διαδρόμους ή στο διάλειμμα αυτό είναι αρκετό. Νομίζετε ότι νιώθουμε ελεύθεροι/ελεύθερες να τη χρησιμοποιούμε. Οχι! Είναι η γλώσσα που έχει όρια· γύρω από τα θρανία μας. Η γλώσσα που τη μιλάμε χαμηλόφωνα μεταξύ μας. Η γλώσσα μας δεν φτάνει μέχρι την έδρα και τον πίνακα. Βα! Ετσι είναι.

Σο; Σας κάνει εντύπωση; Φανταστείτε να μιλούσατε τα μπαλαμέικα μόνο στα θρανία, να μην υπήρχαν σε κανένα βιβλίο, στον πίνακα ή στις ανακοινώσεις στους τοίχους. Η γλώσσα μας θα μας βοηθούσε να καταλάβουμε καλύτερα τα γράμματα, δηλαδή τα μαθήματα. Τη Γλώσσα, τα Μαθηματικά, τα Γαλλικά, τα Αγγλικά.

Εχθές η κυρία μάς ρώτησε σο χαλάν αντιβές; Κι απαντήσαμε έφαγα pain, croissant, fromage, poulet, chicken. Οταν μας κάνει έτσι τις ερωτήσεις απαντάμε πιο γρήγορα, συμμετέχουν όλοι οι φίλοι και μετά λέμε τις γαλλικές λέξεις σε όλα τα τσαβέ στο διάλειμμα.

Η κυρία coucou! που μας κάνει γαλλικά είναι μπαλαμή, αλλά μαθαίνει γύφτικα. Στην αρχή νομίζαμε ότι θέλει να καταλαβαίνει τα μυστικά μας και δεν τη βοηθούσαμε. Της λέγαμε και κάποιες λέξεις λάθος. Είναι δύσκολη η εμπιστοσύνη εδώ. Μετά μας άρεσε να είμαστε και εμείς δάσκαλοι/δασκάλες. Είχε και αυτή εργασίες στο κερ και έπρεπε να τις κάνει μόνη της. Χωρίς βοήθεια γιατί και να ήθελε... δεν υπήρχε κάποιος/κάποια που να ξέρει γύφτικα.

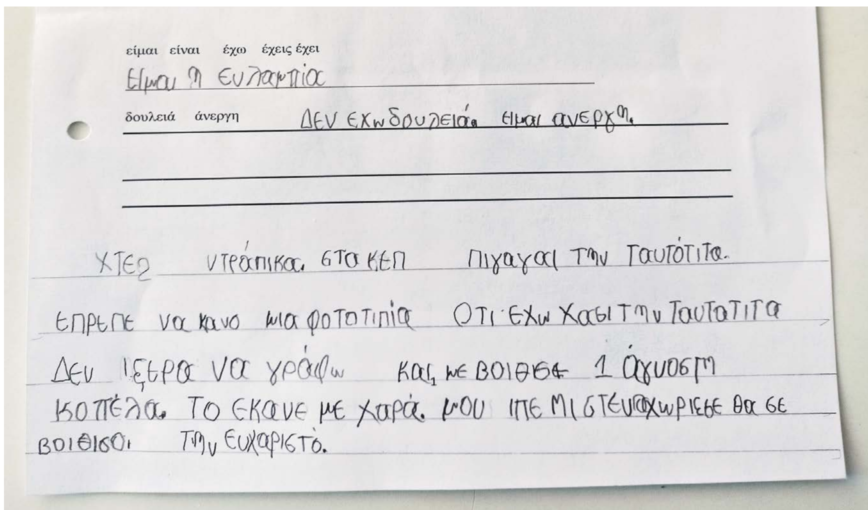
Η αγαπημένη της φράση είναι κερέν silence! Κι εμείς γελάμε γιατί δεν καταλαβαίνει ότι αυτό που κάνουμε είναι ησυχία. Κάτι άλλο που της λέμε είναι να έχουμε δύο κυρίες για να προχωράμε πιο εύκολα στα γράμματα. Η μία θα λέει έλα α κατέ σε όλα τα τσαβέ και τα τσαγιά που δεν έρχονται συχνά σχολείο και δυσκολεύονται. Δεν είναι όλα καλό ή παρνό, υπάρχει και το γκρι.

Και ο χρόνος... Δεν τον μετράμε με τον ίδιο τρόπο. Πιο μικρές ώρες, περισσότερη συγκέντρωση στα γράμματα.

Λένε ότι ο σχολείος είναι για τα γράμματα. Και εμείς αυτό θέλουμε, να μάθουμε. Α! Και να πούμε και εμείς μία φορά κερέν ησυχία! Μήπως έτσι μας δείτε και μας ακούσετε.

**Εκπαιδευτικός, δρ Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας & Μεθοδολογίας της έρευνας*

Του **ΑΓΓΕΛΟΥ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ***

8 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Παγκόσμια Ημέρα των Ρομά

Από τη φτωχή και κοινωνικά αποκλεισμένη ομάδα στην «ευάλωτη και ευπαθή»

Τον Απρίλιο του 1971 πραγματοποιήθηκε η πρώτη συνάντηση Ρομά στο Λονδίνο. Οι εργασίες της συνάντησης ολοκληρώθηκαν στις 7-12 Απριλίου. Τρία χρόνια αργότερα επαναλήφθηκε η συνάντηση των Ρομά, πάλι στο Λονδίνο, με συμμετοχή περισσότερων αντιπροσωπειών από κοινότητες Ρομά της Ευρώπης. Σε απόφαση του δεύτερου αυτού συνεδρίου και εις ανάμνηση της πρώτης συνάντησης υιοθετήθηκε η 8η Απριλίου ως «Μέρα των Ρομά».

Τα συνέδρια αποτελούν αφορμή συζήτησης της κοινωνικής θέσης των Ρομά, την οποία χαρακτηρίζει ο ρατσισμός, ο κοινωνικός αποκλεισμός και η φτώχεια με ιστορικό βάθος. Συνειρμικά η μέρα αυτή παραπέμπει στο «Πορράιμος», όπως αποκαλείται το Ολοκαύτωμα των Ρομά (Μέρα του Ολοκαυτώματος των Ρομά, 2 Αυγούστου). Ενα ξεχασμένο και αποκλεισμένο γεγονός των εκατοντάδων χιλιάδων εκτελεσθέντων Ρομά στα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης. Βασανίστηκαν και εκτελέστηκαν γιατί ήταν Ρομά. Ξεχάστηκαν για τον ίδιο λόγο. Ενα ιστορικό γεγονός που είναι ξεχασμένο και ανεξερεύνητο στα αραχνιασμένα και σκονισμένα συρτάρια της Ιστορίας, όπως είναι η ζωή χιλιάδων Ρομά γεμάτη σκόνες και λάσπες στους 80 και πλέον καταυλισμούς της χώρας μας.

Η ιστορία και η ζωή των Ρομά περιτριγυρίζεται και εκμηδενίζεται από τον εθνικισμό και την αδιαφορία της πολιτείας ως μια ζωή χωρίς ιστορία και όνομα. Μια πολιτεία, η οποία έχει ως πρόταγμα την καταναλωτική καλοκαιρινή ραστώνη, φαίνεται να προτάσσει αυτή την ομοιομορφία στη συμπεριφορά και τη συνείδηση των πολιτών έναντι κάθε άλλης κοινωνικά ευαίσθητης πολιτικής.

Κατά γενική ομολογία και από την καθημερινή εμπειρία όλων μας, η ύπαρξη των περισσότερων παγκόσμιων ημερών καταγράφεται ως πολιτική υποκρισία. Η απαίτηση για σεβασμό όσων περιγράφονται παραπάνω παραβιάζεται στο περιεχόμενό τους σε πάρα πολλές περιπτώσεις από κρατικούς μηχανισμούς (διοικητικούς, αστυνομικούς, οικονομικούς, εκπαιδευτικούς κ.ά.). Παραβιάζεται όμως και από τους διεθνείς οργανισμούς που τις υιοθέτησαν ή τις θεσμοθέτησαν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η ευκολία στη χρήση ένοπλης βίας των αστυνομικών εις βάρος των Ρομά, που οδήγησε στη δολοφονία τριών εφήβων Ρομά (Σαμπάνη, Φραγκούλη και Μιχαλόπουλου) την τελευταία πενταετία και καταγράφεται ως η χειρότερη μορφή ρατσισμού. Αυτή επικουρείται από τη θεσμική οργάνωση παρακολούθησης της ζωής των Ρομά ως εν δυνάμει εγκληματικής από την αστυνομία. Πρόκειται για μια διεθνώς απαγορευμένη διαδικασία (racial profiling: ιχνογράφηση χαρακτηριστικών και φυσιογνωμίας), μια εξαιρετικά διαδεδομένη πρακτική ανακρίσεων και συλλήψεων κάποιων ατόμων απλώς και μόνο επειδή ανήκουν σε μια διακριτή ομάδα. Ως θεσμική οργάνωση δίνει υπόσταση δικαιολόγησης των οποιωνδήποτε αυθαιρεσιών και της προσβολής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας των Ρομά.

Για πολλούς/ές από εμάς τους/τις δασκάλους/ες οι «παγκόσμιες ημέρες», όπως και η αντίστοιχη των Ρομά, αποτελούν αφορμή για περισυλλογή και κριτική αποτίμηση του έργου μας σε σχέση με τις κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές, ηθικές και άλλες διαστάσεις από τις οποίες επηρεαζόμαστε και διαμορφωνόμαστε.

ΧΑΡΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Με τη σύσταση του ΟΗΕ, τον Αύγουστο του 1977, ο Οργανισμός προβαίνει σε έκκληση προς όλες τις χώρες όπου κατοικούν Ρομά, για να τους παραχωρηθούν όλα τα δικαιώματα που απολαμβάνει ο υπόλοιπος πληθυσμός. Διαπιστώνεται ότι σε πολλές χώρες υπάρχουν εμπόδια για την εφαρμογή-άσκηση των ατομικών, πολιτικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων των ατόμων που ανήκουν στους Ρομά. Ως εμπόδια περιγράφονται η διάκριση και οι αποκλεισμοί.

Στη χώρα μας το 1979 με δυο διοικητικές παρεμβάσεις η πολιτεία προσπαθεί να καλύψει το περιεχόμενο της σύστασης, μιας και πολλές ομάδες Ρομά, σε κοινότητες διάσπαρτες στον ελλαδικό χώρο, δεν ήταν εγγεγραμμένες στα επίσημα αρχεία των δήμων και των τότε κοινοτήτων (δημοτολόγια, μητρώα, και ληξιαρχεία). Στις υπηρεσίες αλλοδαπών των κατά τόπους αστυνομικών υπηρεσιών καταγράφονταν ως ανιθαγενείς. Το γεγονός αυτό συνιστούσε παραβίαση της άσκησης των πολιτικών δικαιωμάτων τους. Δεν είχαν δελτία ταυτότητας, δεν ήταν εγγεγραμμένοι/ες σε εκλογικούς καταλόγους άρα δεν ασκούσαν τα εκλογικά-πολιτικά δικαιώματα. Δεν μπορούσαν να ασκήσουν τα οικονομικά τους δικαιώματα, δηλαδή να συνάψουν συμβόλαια αγοράς-κατοχής ακίνητης περιουσίας, να ανοίξουν λογαριασμό σε τράπεζα κ.ά. Δεν ήταν εγγεγραμμένοι σε οικογενειακές δημοτικές μερίδες, δεν μπορούσαν να έχουν επίσημα πιστοποιητικά, όπως πιστοποιητικό γέννησης, έγγραφο απαραίτητο ώς το 1995 για την εγγραφή στο δημοτικό σχολείο. Αρα παραβιάζεται το δικαίωμα στην εκπαίδευση.

Το γεγονός της παρέμβασης από την πολιτεία το 1979 δεν σημαίνει ότι αυτομάτως λύθηκαν ή εξαφανίστηκαν τα πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα που αντιμετώπιζαν οι Ρομά. Ξεκίνησε ένας νέος αγώνας κοινωνικής ένταξης και αποδοχής τους. Οι περισσότεροι δήμοι αρνούνται την εγγραφή των Ρομά στα επίσημα αρχεία τους. Διοικήσεις δήμων, με την επικουρία «αγανακτισμένων πολιτών», αρνούνται την όποια αποδοχή των Ρομά ως δημοτών ακόμα και εκτός ορίων των δήμων. Σε πολλές περιπτώσεις οι Ρομά διώκονται από τα όρια των δήμων, παρά τη μόνιμη εγκατάστασή τους από το 1950. Δυστυχώς έχουν καταγραφεί και πολλές περιπτώσεις στις οποίες τα παιδιά Ρομά μιας περιοχής δεν γίνονται δεκτά για εγγραφή στο σχολείο, παρ' όλο που προσκόμισαν όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά. Σε άλλες περιπτώσεις, ενώ εγγράφηκαν, στη συνέχεια περιθωριοποιήθηκαν και έμμεσα και ορισμένες φορές εκδιώχθηκαν-αποβλήθηκαν άμεσα από το σχολείο με πρόσχημα τη σχολική παραβατικότητα ή την απειθαρχία.

Ο δρόμος για το σχολείο ξεκινά με τα εμπόδια επιβίωσης που πρέπει να υπερκεραστούν με το που θα βγει το παιδί Ρομά από την υποτιθέμενη πόρτα της παράγκας ή της αποθήκης, που λογίζεται για σπίτι

Οι σημαντικότεροι παράγοντες της σχολικής αποτυχίας και της σχολικής διαρροής των παιδιών Ρομά είναι οι οικονομικές διαστάσεις της ζωής τους σε συνδυασμό με τον ρατσισμό, ο οποίος εκδηλώνεται κοινωνικά ποικιλοτρόπως (θεσμικά ή ατομικά) και μεταφέρεται αυτούσιος στο σχολικό περιβάλλον. Για τα παιδιά που ζουν σε παράγκες ή σε σπίτια-αποθήκες, χωρίς νερό και ηλεκτρικό, με άμεσες επιπτώσεις στην καθαριότητα, στην υγεία και στην επιβίωση, η παρουσία τους στο σχολείο είναι ένας άθλος. Ο δρόμος για το σχολείο ξεκινά με τα εμπόδια επιβίωσης που πρέπει να υπερκεραστούν με το που θα βγει το παιδί Ρομά από την υποτιθέμενη πόρτα της παράγκας ή της αποθήκης, που λογίζεται για σπίτι.

Πριν από μερικά χρόνια η φτώχεια, η ανέχεια και οι αποκλεισμοί θεωρούνταν καρπός της ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ και της ΑΔΙΚΙΑΣ. Το κατήγγειλε η Αριστερά και η σοσιαλδημοκρατία, το παραδεχόταν το Κέντρο, ακόμα και η Δεξιά δεν το αρνιόταν. Πόσο άλλαξαν οι καιροί!

Ο κυρίαρχος λόγος, όπως εκφράζεται με στυλοβάτη το κοινωνικοοικονομικό μοντέλο του νεοφιλελευθερισμού, μεταλλάσσεται καθημερινά. Ετσι οι Ρομά, όπως και άλλες κοινωνικές ομάδες που βιώνουν φτώχεια, κοινωνικό αποκλεισμό και ανέχεια, χαρακτηρίζονται τώρα ως «ευάλωτες, ευπαθείς κοινωνικές ομάδες», «υπεύθυνοι για τη μοίρα τους γιατί δεν πρόσεξαν τον εαυτό τους». Τώρα η ευπάθεια-ευαλωτότητα ως συνθήκη θεωρείται η δίκαιη τιμωρία της ανικανότητας. Η συνθήκη αυτή ενδέχεται να επιφέρει λύπη, αλλά δεν προκαλεί αγανάκτηση. Ετσι έχουν τα πράγματα, γιατί έτσι επιβάλλουν οι όροι του παιχνιδιού και έτσι το θέλησε η μοίρα.

Ο κυρίαρχος λόγος μεταλλάχθηκε και φτάσαμε τώρα στο σημείο όλοι οι πολιτικοί χώροι να θεωρούν τους φτωχούς και τους αποκλεισμένους ως ευάλωτους-ευπαθείς και υπεύθυνους τους ίδιους για την κατάστασή τους. Εμφανίζονται μάλιστα κάποιοι ως διαχειριστές της φτώχειας των Ρομά και απορροφούν κεφάλαια, προκειμένου να θεραπεύσουν την ευπάθεια-ευαλωτότητα των Ρομά. Στην πραγματικότητα όμως, στο πλαίσιο του πατερναλιστικού ρόλου τους, αντί να καταπολεμούν, διαιωνίζουν τη φτώχεια και τον αποκλεισμό τους. Αυτή η διαδικασία αποτελεί τη χειρότερη μορφή ρατσισμού.

«ΠΩΣ η ανάγκη γίνεται ιστορία; ΠΩΣ η ιστορία γίνεται σιωπή;» Οι στίχοι του Αλκη Αλκαίου βρίσκουν αποτύπωμα στη ζωή των Ρομά κάθε μέρα.

**Δάσκαλος, δρ Παιδαγωγικής του ΠΤΔΕ/ΑΠΘ, μέλος του Σκασιαρχείου*